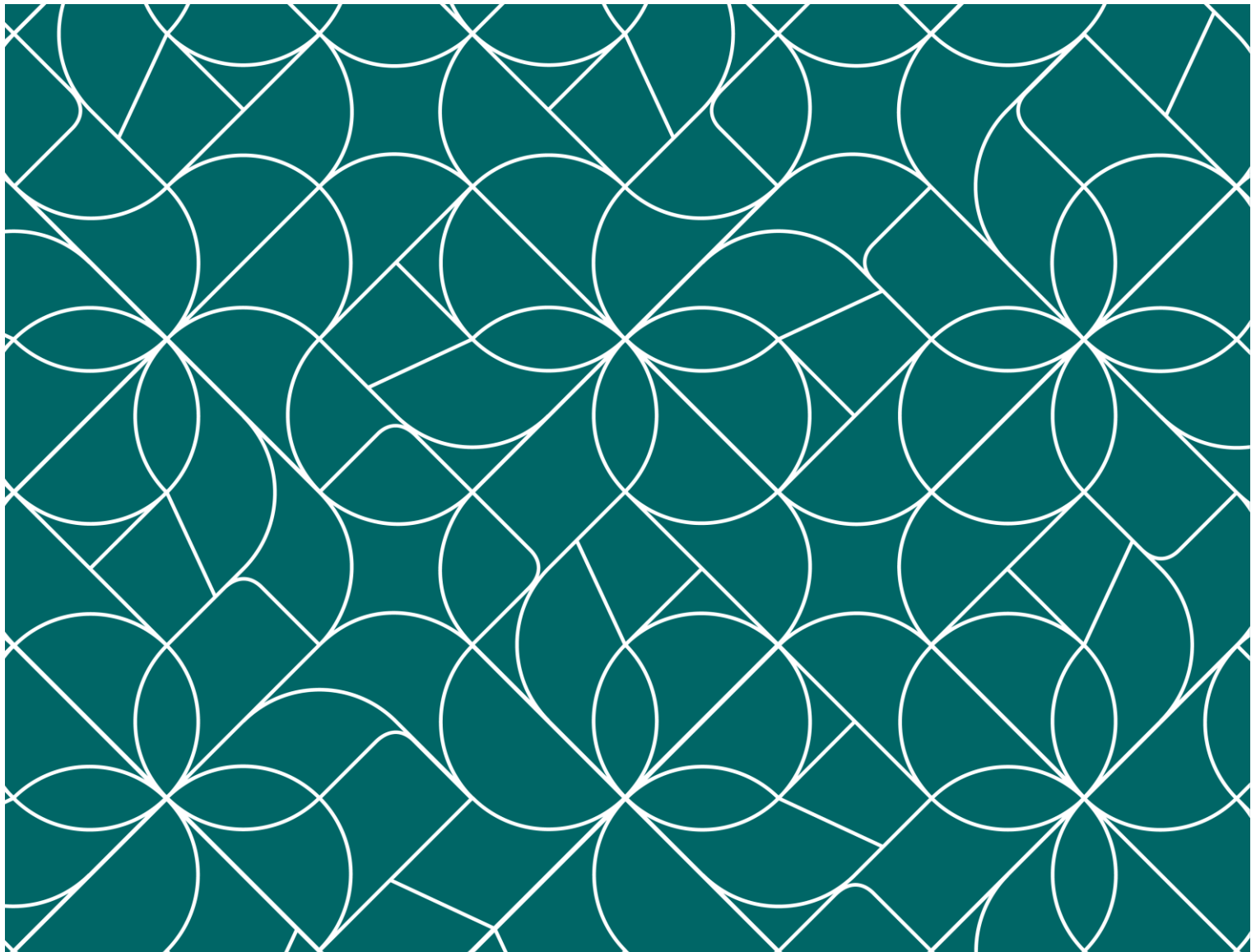

Budgetunderlag 2025–2027

Citera gärna ur IVO:s publikationer, men ange alltid källa. Kom ihåg att bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten, och du måste ha upphovsmannens tillstånd för att använda dem.

Rapporten finns publicerad på www.ivo.se

Artikelnr • IVO 2024–03

Utgiven • Mars 2024, www.ivo.se

Innehåll

1. Förslag till finansiering i korthet	4
2. Kort om IVO	4
3. Växande problematik kräver utökad tillsyn	5
3.1. Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge ställer nya krav på tillsynen	6
3.2. Riskerna för patienter och brukare ökar	7
3.3. Hindra oseriösa och kriminella aktörer i vården och omsorgen.....	8
3.4. Nya tillsynsbehov ryms inte inom nuvarande ekonomisk ram.....	10
4. Det ekonomiska målet om full kostnadstäckning bör ändras	11
5. Förslag till finansiering	12
5.1 Avgiftsbelagd verksamhet.....	13
5.2 Särskild avgift för ej verkställda beslut och gynnande domar.....	15
6 Investeringar i anläggningstillgångar	15
6.1 Lokalrelaterade investeringar	16
6.2 Investeringar i immateriella anläggningstillgångar.....	16
6.3 Låneram för verksamhetsinvesteringar	17
6.4 Lokalförsörjning.....	17
7. Övriga villkor	18
7.1 Låneram.....	18
7.2 Räntekontokredit.....	18
7.3 Anslagskredit och anslagssparande	18

1. Förslag till finansiering i korthet

De senaste årens allvarliga omvärldsutveckling får konsekvenser både säkerhetspolitiskt och ekonomiskt. I Sverige ställer det försämrade säkerhetspolitiska läget krav på ökad beredskap i hela samhället, inte minst inom hälso- och sjukvården. Parallellt noteras ökade påfrestningar i vården och omsorgen samt ett växande problem med oseriösa och kriminella aktörer som utnyttjar välfärden och begår brott.

Sammantaget understryker det tuffa läget i vården och omsorgen vikten av att patientsäkerhet, trygghet och kvalitet säkerställs. IVO:s roll som statens tillsyns- och tillståndsmyndighet för vården och omsorgen är central. IVO driver ett utvecklingsarbete för att nå en ökad effekt av tillsynen och tillståndsprövningen inom vård- och omsorgsområdet. Arbetet hittills har lett till fler nationella tillsyner och ett beslutsfattande som i högre utsträckning än tidigare är enhetligt och effektivt. Det kan dock konstateras att den växande problematiken är utmanande. För att till fullo svara upp mot detta och även framgent fullgöra uppdraget behöver IVO växa, främst med fler inspektörer. Beräknade anslagsnivåer i budgetpropositionen för 2024¹ är mot den bakgrunden otillräckliga.

IVO föreslår att regeringen

- föreslår riksdagen att fastställa anslaget för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, 1:12 Inspektionen för vård och omsorg till 947 miljoner kronor för år 2025, 966 miljoner kronor för år 2026 och 982 miljoner kronor för år 2027,
- fastställer en låneram som uppgår till 125 miljoner kronor för investeringar i anläggningstillgångar för åren 2025–2027,
- fastställer en anslagskredit för respektive år under perioden 2025–2027 om tre procent av tilldelat anslag,
- fastställer att krediten på räntekontot i Riksgäldskontoret uppgår till 30 miljoner kronor.

Inledningsvis redovisas utgångspunkter för IVO:s förslag. Det samlade förslaget till finansiering för åren 2025–2027 redovisas därefter och följs av IVO:s totala investeringsbehov i anläggningstillgångar.

2. Kort om IVO

IVO:s främsta uppgifter är att ansvara för tillsyn och tillståndsprövning inom hälso- och sjukvård och därmed jämförlig verksamhet, socialtjänst och verksamhet enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS). IVO utövar även tillsyn av de verksamheter som utför estetiska behandlingar och som omfattas av lagen (2021:363) om estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar.

¹ Prop. 2023/24:1, utgiftsområde 9, s. 67.

IVO ansvarar för ett flertal register över verksamheter, bland annat enligt patientsäkerhetslagen (2010:659), socialtjänstlagen (2001:453) och LSS. Tillsynsuppdraget omfattar även handläggning av anmälningar, till exempel enligt lex Sarah och lex Maria, samt prövning av enskilda personers klagomål enligt patientsäkerhetslagen. Syftet med tillsynen är att granska att befolkningen får vård och omsorg som är säker, har god kvalitet och bedrivs i enlighet med lagar och andra föreskrifter.

IVO:s verksamhet bedrivs vid tillsynsavdelningar på sex orter i landet, en avdelning för tillståndsprövning samt fyra myndighetsövergripande avdelningar i Stockholm. IVO har cirka 800 anställda.

3. Växande problematik kräver utökad tillsyn

IVO:s roll som statens tillsyns- och tillståndsmyndighet för vård och omsorg är unik. IVO har tillsyn över hela vården och omsorgen, en sektor som uppgår till mer än 10 procent av BNP². IVO:s uppdrag och behovet av en utökad tillsyn och tillståndsprövning har växt under senare år. Kraven på IVO blir än större som en följd av den försämrade säkerhetspolitiska utvecklingen med ett ökat behov av förstärkt beredskap och ett förvärrat läge i vården och omsorgen där risker för patienter och brukare ökar. Det sistnämnda utnyttjas i allt högre grad av oseriösa och kriminella aktörer. Välfärdsbrotten inom vård och omsorg har blivit ett allt större problem som IVO identifierar i myndighetens tillståndsprövning och tillsyn. Dessutom tillkommer ny lagstiftning, som innebär nya tillsynsbehov och nya tillståndspliktiga verksamheter, vilket ställer ytterligare krav på myndigheten.

IVO har under flera år bedrivit ett utvecklings- och förändringsarbete där den interna styrningen och ledningen setts över i syfte att i högre grad bedriva en tillsyn och tillståndsprövning som är enhetlig, effektiv och strategisk. Utvecklingsarbetet har resulterat i bättre förutsättningar för större, nationella och mer riskbaserade tillsynsinsatser samt ett stärkt patient- och brukarperspektiv. En förbättrad rättstillämpning har vidare stärkt det interna skyddet mot korruption, bland annat genom införande av nya riktlinjer om karantän, arbetsrotation, fyra ögon-principen samt jäv och bisysslor. IVO har även stärkt rättstillämpningen på andra sätt, bland annat genom att tydliggöra ansvaret och roller för juridiska frågor samt utvecklat den juridiska beredningen. Arbetet leder till att myndighetens olika verktyg kan användas mer effektivt.

Utvecklingsarbetet innefattar också insatser för att öka digitaliseringen och minska de manuella inslagen i myndighetens verksamhet i syfte att uppnå bättre datakvalitet och förbättrad rättstillämpning. Att digitalisera och förbättra

² SCB. Statistikmyndigheten. <https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/nationalrakenskaper/nationalrakenskaper/halsorakenskaper/pong/statistikmyndigheten/halsorakenskaper-2021/> (Hämtad 2024-02-27).

datakvalitet och dataanalys möjliggör nya arbetssätt som gör att IVO kan rikta in tillsynen där riskerna och bristerna för patienter och brukare är som störst. Genom ett stegvis skifte från manuell till digital informationshantering effektiviserar myndigheten tillsynen och tillståndsprovningen, samtidigt som den blir mer träffsäker.

Sammantaget har förändringarna lett till ökad effekt i tillsynen och tillståndsprovningen. Det betyder att myndigheten kan göra skillnad för fler patienter och brukare genom det som görs i de nationella tillsynerna, genom att använda skarpare verktyg i tillsynen och stärkt rättstillämpning i myndighetens beslut. Förändringsarbetet har gett goda resultat, men det räcker inte hela vägen för att kunna fullgöra uppdraget på kort och lång sikt. För att kunna svara upp mot de ökade utmaningar som följer av det försämrade säkerhetsläget samt ökade påfrestningar i vården och omsorgen krävs en förstärkning av personella resurser, främst i form av fler inspektörer.

Mot denna bakgrund konstaterar IVO att anslagsnivåerna för 2025–2026 så som de har aviserats i budgetpropositionen för 2024 är otillräckliga. Vidare behöver finansieringen av IVO bli mer stabil och långsiktig. Detta har IVO beskrivit i tidigare budgetunderlag³ och Riksrevisionen lyft som väsentligt för att skapa goda förutsättningar för IVO:s verksamhet⁴. I dag finansieras IVO till del av flera tillfälliga bidrag genom särskilda regeringsuppdrag. Kortsiktig finansiering försvårar en långsiktig och strategisk planering och utveckling av verksamheten. IVO föreslår därför ett gradvis ökande anslag om fem procent per år under tre års tid.

3.1. Ett försämrat säkerhetspolitiskt läge ställer nya krav på tillsynen

Rysslands storskaliga invasion av Ukraina har lett till ett av de allvarligaste säkerhetspolitiska lägena sedan andra världskrigets slut. Kriget har fått långtgående konsekvenser också för Sverige. De senaste åren har svensk försvars- och säkerhetspolitik genomgått en historisk omläggning och totalförsvaret har rustats upp⁵.

En viktig del har varit att stärka det civila försvaret, det vill säga samhällets krisberedskap och de samhällsfunktioner som måste fungera även i en situation av höjd beredskap eller ytterst krig. Det gäller inte minst försörjningsberedskapen och den katastrofmedicinska beredskapen inom hälso- och sjukvården. Den säkerhetspolitiska utvecklingen i Sveriges närområde sätter ljuset på behovet av att

³ IVO. *Budgetunderlag för åren 2024–2026 samt 2023–2025*.

⁴ Riksrevisionen 2019. *En tillsynsverksamhet med förhinder*.

⁵ Regeringskansliet. Om regeringens prioritering: Säkerhetspolitiska läget. <https://www.regeringen.se/regeringens-politik/regeringens-prioriteringar/sakerhetspolitiska-laget/om-regeringens-prioritering-sakerhetspolitiska-laget/> (Hämtad 2024-02-27).

regionerna utvecklar förmågan att möta en masskadehändelse, höjd beredskap eller krig, både på kort och lång sikt.

Det är också något IVO konstaterar inom ramen för regeringsuppdraget om tillsyn av den katastrofmedicinska beredskapen i regionerna. IVO ser att grundläggande problem med brist på vårdplatser innebär att hälso- och sjukvården är dåligt rustad för allvarliga händelser, fredstida kriser, höjd beredskap eller ytterst krig då tillgången till personal är en av de viktigaste resurserna för att hantera allvarliga händelser⁶. Även Försvarsberedningen slår fast att det krävs stora ansträngningar för att få fram tillräckligt många vårdplatser i händelse av krig, speciellt när det gäller akutkirurgi och intensivvård. Det handlar om tillgång till personal, lokaler, läkemedel, sjukvårdsmaterial och medicinskteknisk utrustning men också förmåga till ledning och styrning. En ökad beredskap handlar om att det ska finnas planering och förberedelser på plats och att systemet är tränat⁷.

Med det växande behovet av stärkt beredskap inom hälso- och sjukvården följer också att IVO i högre utsträckning behöver följa upp arbetet genom tillsyn.

Sedan december 2021 sprids desinformation om att svensk socialtjänst omhändertar muslimska barn utan rättsligt stöd. Den otillbörliga informationspåverkanskampanjen, den så kallade LVU-kampanjen, har tillsammans med koranbränningarna under 2022 och 2023 skapat en ny allvarlig hotbild riktad mot Sverige och det svenska samhället. Hat och hot har också riktats mot enskilda tjänstepersoner i socialtjänsten.

Destabiliseringen av svensk socialtjänst har lett till att barn och unga som behöver stöd har drabbats negativt. Det är oroande och allvarligt. IVO kan i tillsynsbeslut konstatera att barn som en konsekvens inte fått sina rättigheter tillgodosedda. Därmed påverkar kampanjen också IVO samt ställer ökade krav på myndighetens tillsyn av socialtjänsten.

3.2. Riskerna för patienter och brukare ökar

Vården och omsorgen i Sverige präglas av en alltmer ansträngd situation. I delar av vården och omsorgen där läget är som mest allvarligt har IVO i tillsynen kunnat identifiera återkommande och allvarliga, nästintill kroniska brister. Situationen leder till en utsatthet hos enskilda patienter och brukare som är oacceptabel. Mot den bakgrunden bedömer IVO att patientsäkerheten inte kan garanteras inom delar av akutsjukvården. Det handlar om patienter som vårdas under lång tid i korridorer eller på andra integritetskränkande och olämpliga ställen, utan att få tillräckligt med mat, vatten eller ens hjälp att gå på toaletten, läkemedel som inte ges alls eller inte i tid och om medicinsk övervakning som inte sker utifrån patientens behov. Den mest grundläggande patientsäkerheten kan inte tillgodoses. Myndigheten har också funnit att den medicinska vården och behandlingen för personer som bor på särskilda boenden för äldre uppvisar omfattande brister i hela landet, där bland

⁶ IVO 2022. *Uppdrag att genomföra tillsyn av den katastrofmedicinska beredskapen i regionerna*. Redovisning av S2022/02315.

⁷ Ds 2023:34. *Kraftsamling. Inriktningen av totalförsvaret och utformningen av det civila försvaret*.

annat läkemedelshanteringen har patientsäkerhetsbrister och vården av patienter i livets slutskede inte följer reglerna. Vidare utsätts placerade barn och unga för våld, hot, kränkningar och otillåtna tvångs- och begränsningsåtgärder som inte har stöd i lag i en utsträckning som inte går att acceptera. Tillsyn av verksamheten inom Statens institutionsstyrelse (SiS) visar att barn och unga, särskilt flickor, varken är trygga eller säkra. IVO har även under flera år sett att brukare utsätts för tvångs- och begränsningsåtgärder i LSS-boenden. Det strider mot lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) som tvärtom slår fast att de boende ska ha rätt till inflytande, delaktighet och goda levnadsvillkor.

Ovan är exempel på områden där IVO konstaterar att patienter och brukare far illa och har agerat i nationella tillsyner. Avvikelserna mot gällande lagstiftning är omfattande. Som en konsekvens ökar belastningen på myndigheten, och medför ökade krav på uppföljande inspektioner och tillsynsbeslut i form av exempelvis förelägganden och förbud, som är IVO:s lagstadgade verktyg för att säkerställa att bristfällig vård och omsorg inte ska tillåtas fortgå. Vidare höjs förväntningarna på IVO i takt med att brister och missförhållanden i vården och omsorgen blir mer allvarliga. Befintliga anslag för myndigheten är inte tillräckliga för att till fullo utföra uppdraget i en sektor där risker för patienter och brukare ökar.

3.3. Hindra oseriösa och kriminella aktörer i vården och omsorgen

I spåren av bristerna i vården och omsorgen ser IVO oseriösa och kriminella aktörer som i allt högre grad utnyttjar välfärden och som utnyttjar glappen mellan regelverk. Som en konsekvens utsätts patienter och brukare för bristande och ibland direkt skadlig vård och omsorg.

Kommuner och regioner köper sedan 1990-talet in allt fler välfärdstjänster från företag och föreningar. Samtidigt konstaterar Brottsförebyggande rådet (BRÅ) i en rapport om välfärdsbrottslighet att denna typ av brottslighet vuxit. Den drabbar inte bara kommuner och regioner ekonomiskt, utan också enskilda personer som inte får den vård de har rätt till, eller utsätts för risker. BRÅ menar att de kontrollsystem som finns förbiser den grova brottsligheten och att tillståndsplikt och bättre uppföljning behövs för att komma åt brotten⁸.

Flera myndigheter kan konstatera växande brottslighet inom till exempel HVB familjehem och stödboende⁹. Det finns tecken på en likartad utveckling inom tandvård, estetiska verksamheter och vårdcentraler. Välfärdsbrott och bedrägerier är ett växande riskområde och kriminella aktörer etablerar sig i större utsträckning inom välfärdssektorn.

Tillståndsplikten för privata aktörer som önskar etablera sig inom omsorgsområdet är central för att förhindra oseriösa aktörer att komma in på marknaden. Det kan

⁸ BRÅ 2022. *Välfärdsbrott mot kommuner och regioner. Fel och oegentligheter bland företag och föreningar.*

⁹ Polismyndigheten 2023. *Myndighetsgemensam lägesbild. Organiserad brottslighet 2023.*

även handla om aktörer med kriminella kopplingar. Inom ramen för ägar- och ledningsprövningen prövar IVO bland annat företrädarnas lämplighet. Ägar- och ledningsprövningen ska göras både inom ramen för tillståndsprövningen och i IVO:s uppföljande tillsyn av pågående verksamheter. IVO kan både avslå tillståndsansökningar, återkalla tillstånd och förbjuda verksamheter. Därigenom uppnås en extra tydlig förebyggande effekt. De verktyg i form av tillståndsprövning och tillsyn som IVO förfogar över är unika och gör att myndigheten redan idag i hög grad kan bidra för att förhindra och motverka oseriösa och kriminella aktörer i vården och omsorgen.

Det myndighetsgemensamma arbetet är centralt för att motverka välfärdsbrott. För att IVO ska kunna bidra på bästa sätt i det arbetet är det viktigt att myndighetens data är av god kvalitet. Genom insatser för ökad datakvalitet genom rättningar, koppling av data till rätt verksamhetsutövare samt enhetliga registreringar har IVO också stärkt möjligheterna till informationsutbyte med andra myndigheter, för att motverka oseriösa och kriminella aktörer inom vård och omsorg.

Vid halvårsskiftet 2021 utökades IVO:s tillsynsansvar över estetiska injektionsbehandlingar och estetisk kirurgi. I samband med detta tredubblades antalet tips till myndigheten om verksamheter av detta slag. Under 2022 och 2023 har IVO fattat 171 slutliga beslut avseende verksamheter som bedriver estetiska injektionsbehandlingar och estetiska kirurgiska ingrepp. Totalt finns cirka 1700 tillsynsobjekt som utför estetiska behandlingar anmälda i IVO:s vårdgivarregister. Samtidigt agerar IVO mot många verksamheter som verkar helt i skymundan. De återfinns inte i IVO:s vårdgivarregister eller hos Bolagsverket. Från och med den 1 juli 2023 får IVO förelägga den som inte har fullgjort sin anmälningsskyldighet till vårdgivarregistret. Föreläggandet får förenas med vite, vilket innebär att den som inte anmäler sin verksamhet till IVO riskerar att bli betalningsansvarig. Det stärker IVO:s förebyggande arbete med att agera utifrån risk.

IVO är beroende av information från andra myndigheter, såsom Polisen och Skatteverket och har till regeringen lämnat ett flertal författningsförslag för att öka och effektivisera åtkomst till denna information. Förslagen har på ett fåtal punkter genomförts. Därmed är informationsutbytet mellan IVO och andra myndigheter onödigt resurskrävande och tar onödigt lång tid.

Enligt regeringens beslut (S2024/00037 samt S2024/00041) ska IVO förstärka tillsynen inom hälso- och sjukvården och tandvården respektive inom omsorgen. Uppdragen ger IVO bättre förutsättningar att kraftsamla kring arbetet mot oseriösa aktörer. Samtidigt krävs en uthållighet i arbetet, vilket gör en permanent och långsiktig finansiering nödvändig.

IVO omfattas sedan år 2022 av förordningen (2016:775) om uppgiftsskyldighet vid samverkan mot viss organiserad brottslighet (LUS). Det skapar förbättrade förutsättningar för informationsöverföring mellan berörda myndigheter i arbetet mot oseriösa aktörer och välfärdsbrottslighet. Vidare är IVO nätverksmyndighet kopplat till Nationellt underrättelsecentrum (Nuc) och regionala underrättelsecentra (Ruc), vilket är viktiga sammanhang för att stärka arbetet. IVO ingår även i initiativet MUR, ett nätverk som består av 24 myndigheter. Syftet är främst att arbeta förebyggande genom att samverka för att förhindra felaktiga utbetalningar.

Som tidigare nämnts är behovet av tillsyn och underrättelseverksamhet med hjälp av andra myndigheter, exempelvis Polisen, sammantaget mycket omfattande.

Som framgår av beskrivningen ovan är inslaget av oseriösa och kriminella aktörer ett växande problem. Sammanfattningsvis kan konstateras att IVO:s arbete är av stor betydelse för att motverka dessa aktörer och förhindra välfärdsbrottslighet inom vården och omsorgen. Dels genom IVO:s tillsyn och tillståndsprövning, dels genom IVO:s nationella register över vård- och omsorgsgivare. Tillsynen tillsammans med IVO:s ägar- och ledningsprövning i samband med tillståndsgivningen identifierar i ökande utsträckning aktörer som inte är lämpliga att bedriva verksamhet och därför blir föremål för återkallade tillstånd. I takt med den ökande problematiken med oseriösa aktörer tar arbetet alltmer resurser i anspråk och de utredningar som krävs blir alltmer komplexa och resurskrävande.

Att förebygga en fortsatt negativ utveckling är av största vikt. IVO gör mycket, men kan göra mer, med rätt förutsättningar. En del handlar om behov av förändringar i befintliga regelverk. Samtidigt har myndigheten idag resursmässiga utmaningar att fullgöra uppdraget på grund av uppgifter som tillkommit eller utökats på ett sådant sätt att de inte ryms inom befintlig ekonomisk ram.

3.4. Nya tillsynsbehov ryms inte inom nuvarande ekonomisk ram

Arbetet mot oseriösa och kriminella aktörer är ett exempel på en del av IVO:s uppdrag som ökat i omfattning. Därtill kommer utökade krav såsom tillsynen av verksamheter som erbjuder estetiska injektionsbehandlingar och estetisk kirurgi. Utöver det som beskrivits i föregående avsnitt står myndigheten inför en rad tillkommande uppgifter, vilka beskrivs i det följande.

Av propositionen 2023/24:31 Stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende, framgår att skyddat boende under 2024 införs som en ny placeringsform i socialtjänstlagen, med tillståndsplikt och höjda kvalitetskrav.

De nya uppgifter för IVO som följer av reformen behöver full finansiering. Enligt budgetpropositionen för 2024 ökas IVO:s anslag från och med 2024 och framåt med 28,5 miljoner kronor per år för samma ändamål¹⁰. IVO beräknar kostnaden från 2024 och framåt till cirka 35 miljoner kronor per år.

Det finns även förslag till utökade krav och finansieringsbehov som följer av det så kallade NIS 2-direktivet. Regeringen har tillsatt en utredning som ska föreslå de anpassningar av svensk rätt som är nödvändiga för att NIS2-direktivet ska kunna genomföras. Det ska vara genomfört i svensk reglering i oktober 2024. Direktivet innebär att EU:s medlemsländer på ett mer harmoniserat sätt ska arbeta med cybersäkerhet. Förslaget betyder att antalet verksamheter som omfattas av IVO:s tillsyn på området blir fler. Direktivet kan också komma att ställa krav på att IVO utökar förmågan att göra analys och riskbedömning inför val av tillsynsobjekt och vid genomförande av tillsyn. Utöver detta kan nya minimikrav på att IVO

¹⁰ Prop. 2022/23:1, utgiftsområde 9, s. 71.

förstärker den egna informationssäkerhetsstrukturen och det löpande arbetet följa. Nya uppgifter skulle medföra ökade kostnader för IVO såväl vid införandet av direktivet som i takt med utvecklingen på området. Det handlar dels om uppstartskostnader och implementeringskostnader innefattande exempelvis juridisk bedömning, kompetensinventering, personella resurser och IT-stöd jämte kostnader för tillsyn.

Förslaget till förordning om kvalitets- och säkerhetsstandarder för ämnen av mänskligt ursprung avsedda för användning på människor slutförhandlas för närvarande inom EU. Förordningen berör bland annat frågan om att utse behöriga myndigheter, registerfrågor, rapportering och informations spridning, kompetens och fortbildning av behöriga medarbetare, godkännande av så kallade humanmaterialpreparat samt tillsyn. IVO bedömer att ytterligare resurser behöver tillskjutas både för att förbereda verksamheten inför ikraftträdandet och därefter tills vidare. Det handlar om resurser för kostnader som följer av den nya förordningen som behörig SoHO-myndighet, kompetensförsörjning, IT-och registerrelaterade kostnader, kostnader direkt relaterade till tillståndsgivning och tillsyn där inspektion ska genomföras inför tillståndsgivning samt eventuellt deltagande i samordningsstyrelsen.

Som redogjorts för ovan har IVO:s uppgifter utökats under senare år. Dessutom har myndigheten givits uppdrag att granska nya tillsynsområden. Ett antal lagförslag som träder i kraft framöver gör att IVO:s tillsyn och tillståndsprövning växer ytterligare. Sammantaget innebär ökande problem med oseriösa aktörer och utökade tillsynsområden behov av ytterligare resurser till IVO. Nya tillsynsbehov ryms inte inom nuvarande ekonomisk ram. En permanent förmågehöjning kräver en permanent anslagshöjning.

4. Det ekonomiska målet om full kostnadstäckning bör ändras

IVO har tidigare till regeringen lämnat bedömningen att det saknas förutsättningar att på sikt nå balans mellan intäkter och kostnader vad gäller avgifterna inom tillståndsprövningen. Avgifternas storlek bör sättas utifrån den effekt på marknadens aktörer som eftersträvas, och inte utifrån IVO:s kostnadsbild. Inom ramen för tidigare regeringsuppdrag¹¹ samt inom ramen för avgiftssamråd med Ekonomistyrningsverket¹² har IVO redovisat analyser av frågan om avgifternas effekter, och bland annat lämnat förslag till regeringen om att slopa avgiften för ändringsansökningar. Bedömningen kvarstår och IVO anser att det ekonomiska målet för avgifterna bör ändras. Se även avsnitt 5.1.

IVO bedömer inte att målet om full kostnadstäckning kan uppnås genom en effektivisering av tillståndsprövningen. Även om antalet ärenden har minskat något

¹¹ IVO 2020. *Analys av regelverket för tillståndsprövning. Delredovisning av S2020/09038.*

¹² IVO 2020. *Avgiftssamråd avseende 2020.*

över tid så är trenden att varje enskild prövning blir alltmer komplex och därmed mer arbetskrävande. Det beror till del på att upplägg inom välfärdsbrottsligheten har blivit alltmer avancerade och kräver därmed mer handläggning. IVO har i detta sammanhang till regeringen lämnat ett stort antal författningsförslag rörande utökat informationsutbyte mellan myndigheter som även bedöms kunna bidra till effektiviserad handläggning och ökad ändamålsenlighet.

Gällande ändringsansökningar har dessa vuxit i omfattning, eftersom sökande samlar ihop flera verksamhetsförändringar till ett ansökningstillfälle i syfte att de ska rymmas inom samma avgift. Dessa förhållanden förklarar till en del att styckkostnaderna per beslutad ansökan inte har minskat.

Avseende IVO:s kostnader har myndigheten identifierat en rad områden där handläggningen av tillståndsansökningar kan effektiviseras, bland annat med koppling till mer anpassade digitala verktyg såsom ökad automatisering av informationsinhämtning samt en översyn av informationsflöden och handlägningsprocessens organisering. De effektiviseringar som kan uppnås genom dessa initiativ bedöms dock inte kunna minska kostnaderna till en nivå som med aktuella avgiftsnivåer motsvarar intäkterna. IVO avråder även från alternativet att höja avgiftsnivån, eftersom det riskerar att hindra företag med förutsättningar att bedriva en verksamhet med god kvalitet och säkerhet att ansöka om tillstånd.

5. Förslag till finansiering

IVO föreslår följande finansiering för åren 2025–2027, i 2024 års prisnivå.

Tabell 1 Översikt över verksamhetens finansiering (tkr)

	År 2023 Utfall	År 2024 Prognos	År 2025 Beräkning	År 2026 Beräkning	År 2027 Beräkning
Utgiftsområde 9, anslag 1:12	820 282	833 885	947 082	965 581	981 666
Avgiftsintäkter som får disponeras	0	0	0	0	0
Övriga intäkter som disponeras	58 788	54 400	37 900	21 900	900
Summa	879 070	888 285	984 982	987 481	982 566

I förslag till anslagsnivå ingår en gradvis anslagsökning om 5 procent per år 2025–2027.

Därutöver föreslår IVO finansiering om 14 miljoner kronor som en permanent ökning från år 2025 kopplat till nya uppgifter med anledning av Europaparlamentets och Rådets förordning om kvalitets- och säkerhetsstandarder för ämnen av mänskligt ursprung avsedda för användning på människor. När förordningen träder i kraft behöver staten ta ställning till en ny modell för uttag av avgifter. Vidare behöver de nya uppgifter för IVO som följer av lagen om skyddat

boende full finansiering. IVO beräknar kostnaden från 2025 och framåt till 35 miljoner kronor per år. IVO bedömer även att resurser behöver tillföras myndigheten med anledning av de uppgifter som följer av det så kallade NIS- 2-direktivet. Förutsatt att tillsynen sker på eget initiativ (det vill säga inte styrs med frekvens i författning) föreslår IVO finansiering om 13,5 miljoner kronor 2025, 13,5 miljoner kronor 2026 och 11 miljoner kronor för 2027 och framåt. För att kunna tillgodose utvecklingsbehov samt finansiera ökade amorteringskostnader behöver IVO:s förvaltningsanslag öka med 7,5 miljoner kronor under åren 2025–2027.

I övriga intäkter som disponeras 2024 ingår intäkter enligt 4 § avgiftsförordningen (1992:191) och bidrag för åtta beslutade regeringsuppdrag. I summeringen av bidrag för uppdrag 2025–2027 inkluderas de belopp som aviserats samt IVO:s bedömning av finansiering som behövs för uppgifter i respektive uppdrags regeringsbeslut. I övriga intäkter som disponeras ingår även intäkter för utlämnande av handling för åren 2025–2027.

5.1 Avgiftsbelagd verksamhet

Tabell 2 Offentligrättsliga avgifter med bestämt ekonomiskt mål

Verksamhet	Ack +/- utgå. 2023	År 2024 Prognos	År 2025 Beräkning	År 2026 Beräkning	År 2027 Beräkning
Blodverksamhet tillståndsprövning	8 519	9 681	10 902	12 183	13 529
Vävnads- och cellverksamhet tillståndsprövning	4 541	5 167	5 825	6 517	7 242
Tillståndsprövning för upphandling i välfärden	-210 257	-246 524	-282 390	-313 446	-348 487
Tillståndsprövning biståndsbedömt trygghetsboende	233	233	233	233	233
Avgift för tillsyn estetiska behandlingar	17 170	19 954	22 200	23 530	23 412
Summa	-179 794	-211 489	-243 230	-270 983	-304 071

Tabell 3 Justerat ackumulerat resultat för blod- och vävnadsverksamheter inklusive tillsynskostnader

	Ack +/- utgå. 2023
Ackumulerat överskott blodverksamheter (se tabell 2)	8 519
Ackumulerat överskott vävnads- och cellverksamheter (se tabell 2)	4 541
Kostnader för tillsyn över verksamheterna	-49 618
Ackumulerat resultat	-36 558

I tabell 2 redovisas ackumulerat nettoresultatet avseende tillståndsprövningens två verksamheter. Detta enligt indelningen i regleringsbrevet. I tabell 3 redovisas en

sammanställning av ackumulerat resultat, där kostnaden för tillsynen av verksamheterna inkluderats.

Avgift för blodverksamhet - den som ansöker om tillstånd till att bedriva blodverksamhet enligt blodsäkerhetslagen ska betala ansökningsavgift med 2 000 kronor. Årsavgiften för tillstånd tas ut av tillsynsmyndigheten med 18 000 kronor.

Vävnads- och cellverksamhet - den som ansöker om tillstånd att bedriva verksamhet vid vävnadsinrättning ska betala ansökningsavgift med 2 000 kronor. Årsavgiften för tillstånd tas ut av tillsynsmyndigheten med 18 000 kronor.

Tillståndsprövning för upphandling i välfärden - IVO ska genom prövning av viss enskild verksamhet enligt socialtjänstlagen och LSS bedöma om de aktörer som ansöker om tillstånd har förutsättningar att bedriva verksamhet med god kvalitet och säkerhet. Verksamheterna betalar sedan den 1 januari 2019 en avgift för nyansökan respektive ändringsansökan. Regeringen har beslutat att avgiften för ansökan om ett nytt tillstånd är 30 000 kronor och att avgiften för ansökan om ändring av befintligt tillstånd är 21 000 kronor.

Tillståndsprövning biståndsbedömt trygghetsboende - den 2 april 2019 blev ytterligare en boendeform tillståndspliktig: biståndsbedömt trygghetsboende. Ansökningar om tillstånd för denna verksamhet blev, liksom andra tillståndsansökningar enligt SoL, förenade med en avgift.

IVO föreslår att tillståndsprövningen för denna verksamhet ska redovisas tillsammans med övriga tillståndsprövningar enligt SoL och LSS. Myndigheten har inte haft utfall för denna verksamhet sedan 2020 och bedömer inga nya ansökningar i nuläget. IVO föreslår därför att posten för biståndsbedömt trygghetsboende slås ihop med posten för tillståndsprövning för upphandling i välfärden i tabellen i IVO:s regleringsbrev.

Avgifter för tillsyn av estetiska behandlingar - den som bedriver verksamhet inom estetiska kirurgiska ingrepp och estetiska injektionsbehandlingar ska betala 13 500 kr i årsavgift till Inspektionen för vård och omsorg för myndighetens tillsyn.

Det ekonomiska målet för den avgiftsbelagda verksamheten är full kostnadstäckning. IVO bedömer inte att detta är uppnåeligt. IVO ser inte heller att målet kan uppnås genom en effektivisering av tillståndsprövningen. Myndigheten anser därför att det ekonomiska målet om full kostnadstäckning bör ändras, se även avsnitt 4.

5.2 Särskild avgift för ej verkställda beslut och gynnande domar

Tabell 4 Sanktionsavgifter och vitesförelägganden

Inkomsttitel 2714, Sanktionsavgifter	År 2023 Utfall	År 2024 Prognos	År 2025 Beräkning	År 2026 Beräkning	År 2027 Beräkning
Intäkter	45 532	44 277	44 904	44 591	44 747

Detta avser sanktionsavgifter (tabell 4) i processen för ej verkställda beslut och gynnande domar. IVO kan ansöka om särskild avgift vid förvaltningsdomstol när det står klart att en kommun inte utan oskäligt dröjsmål tillhandahållit en biståndsinsats enligt SoL eller en insats enligt LSS som någon är berättigad till enligt ett beslut av kommunen.

Detta avser också sanktionsavgifter vid tillsyn enligt lag (2018:1174) om informationssäkerhet för samhällsviktiga och digitala tjänster. IVO är tillsynsmyndighet för säkerhet i nätverk och informationssystem inom hälso- och sjukvården. Enligt lagen ska tillsynsmyndigheten ta ut en sanktionsavgift av den som underlåter att göra en anmälan till tillsynsmyndigheten, vidta säkerhetsåtgärder eller rapportera incidenter.

En ny e-tjänst för rapportering och revidering av IVO:s handläggningssystem har under 2023 effektiviserat arbetssättet och fler ansökningar har skapats. Beräkningen totalt för både sanktionsavgifter och vitesförelägganden för åren framöver förväntas vara stabil med utfallet för 2023, dvs cirka 45 miljoner kronor.

6 Investeringar i anläggningstillgångar

Tabell 5 Verksamhetsinvesteringar

TKR	År 2023 Utfall	År 2024 Prognos	År 2025 Beräkning	År 2026 Beräkning	År 2027 Beräkning
Immateriella investeringar					
Datasystem, rättigheter m.m.	31 230	32 000	32 000	32 000	32 000
Materiella investeringar					
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	1 168	500	500	500	500

Byggnader, mark och annan fast egendom	0	0	0	0	0
Övriga verksamhetsinvesteringar	2 813	500	4 000	4 000	500
Summa verksamhetsinvesteringar	35 211	33 000	36 500	36 500	33 000
Finansiering					
Lån i Riksgäldskontoret	35 211	33 000	36 500	36 500	33 000
Summa finansiering	35 211	33 000	36 500	36 500	33 000

6.1 Lokalrelaterade investeringar

Som redovisats i tidigare budgetunderlag ställer IVO om lokaler till att bli mer flexibla och yteffektiva. De lokalrelaterade investeringarna avser i huvudsak:

- Förbättringsutgift på annans fastighet, i form av säkerhetsteknik (lås-, larm- och passersystem) samt vissa förändringar i lokalernas utformning.
- Övriga inventarier, i form av möbler, belysning med mera.

6.2 Investeringar i immateriella anläggningstillgångar

IVO bedömer att förutsättningarna under kommande år är goda för att fortsätta det påbörjade utvecklingsarbetet med digitalisering, stärkt informationshantering och effektiviseringar. En stor del av arbetet är fokuserat på att förbättra datafångst, datakvalitet och åstadkomma en säker och hållbar datainfrastruktur.

6.3 Låneram för verksamhetsinvesteringar

Tabell 6 Låneram och räntor för verksamhetsinvesteringar

TKR	År 2023 Utfall	År 2024 Prognos	År 2025 Beräkning	År 2026 Beräkning	År 2027 Beräkning
IB lån i Riksgäldskontoret	75 982	89 025	86 559	87 728	82 936
Nyupplåning	32 488	33 000	36 500	36 500	33 000
Amorteringar	19 445	35 466	35 331	41 292	41 790
UB lån i Riksgäldskontoret	89 025	86 559	87 728	82 936	74 146
Beslutad/föreslagen låneram	120 000	125 000	125 000	125 000	125 000
Ränteutgifter	2 684	3 338	3 030	2 632	2 073
Summa amorteringar och ränteutgifter	22 129	38 804	38 361	43 924	43 863

Finansiering av räntor och avskrivningar					
Utgiftsområde 9, anslag 1:12	22 129	38 804	38 361	43 924	43 863
Summa amorteringar och ränteutgifter	22 129	38 804	38 361	43 924	43 863

6.4 Lokalförsörjning

IVO arbetar löpande med att säkerställa effektiva och ändamålsenliga lokaler, detta bland annat med avseende på yteffektivitet. Under perioden 2024–2027 har IVO fyra hyresavtal som löper ut. Myndigheten arbetar aktivt med lokalförsörjningen genom att se över befintliga avtal och lokaler samt löpande utvärdera alternativ.

Myndighetens lokalkostnader ökar för åren 2023 samt 2024 med anledning av större indexuppräknningar.

7. Övriga villkor

7.1 Låneram

IVO:s låneram uppgår till 125 miljoner kronor.
IVO föreslår inte någon ändring för budgetåren 2025–2027.

7.2 Räntekontokredit

IVO:s kredit på räntekontot i Riksgäldskontoret uppgår till 30 miljoner kronor 2024.
IVO föreslår inte någon ändring för budgetåren 2025–2027.

7.3 Anslagskredit och anslagssparande

IVO föreslår att befintliga finansiella villkor fortsätter att gälla för perioden 2025–2027.